

KALKINMA SURECİNDE TEKNIĞİN YERİ TARTIŞMASI HAKKINDA

Cevaplıyan :

Ali Nejat ÖLÇEN*

Önce İnşaat Mühendisleri Odası ve sonra ayrıca Maden mühendisleri Odası tarafından yayınlanan «Kalkınma Sürecinde Tekniğin Yeri» adlı konuşma hakkında, Maden dergisinde açılan tartışmayı dikkatle inceledim. Burada iki önemli noktayı belirtmem gerekir. Önce, söz konusu metin ne bir bülten ne bir broşür, ne de bir araştırmadır ve sadece İnşaat Mühendisleri Odasının XVI ci Genel Kurul toplantısında ilk gün yapılan konuşmanın metninden ibarettir. Konuşma 30 dakika sürmüş ve konu, dinleyenlerin çoğunlukla izlemekte sıkıntı duymıyacağı basitlikte anlatılmıştır. Bu konuşmayı bir araştırma metni ile karıştırmamak gerekir idi. İkincisi, eleştiride bulunan Hüsnü Kale ve Ahmet Kardam adlı kişiler, metindeki düşüncelerimden çok beni eleştiriyorlar. Niçin? Örneğin Hüsnü Kale «bir birini tutmaz anlamsız deyişler» deyimini kullanarak beni gücendirmeye teşebbüs ediyor. Ahmet Kardam daha ağır bir dil kullanıyor. «Baytölçen bir hususu gözden kaçırdığından veya görmek istemediğinden,» diye yazıyor. Her iki eleştirici, bana ait bir düşünceyi incelerken, düşüncenin sahibine niçin hücum ederler? Her halde kişiye hücum etmek süreci ile düşünceye hücum etmek sürecini bir birinden ayırt etmek ve ikisini bir arada kullanmamak gerekir. Ben aynı sakıncaya düşmek tarafılsı değilim.

* DPT Mugayiri.

Eleştirilere cevaplarım Şöyledir :

I. Hüsnü Kale adını taşıyan Eleştiri.

Bir çelişme içinde olduğum belirtilerek bunu isbatlamak için Kalkınma Modellerinden yalnız Harrod-Domar Modeli ele alınmıştır deniyor ve bu model hakkında bilgi veriliyor. Bir çelişmeye düşmüş isim, eleştiride bu çelişmenin açık bir belirtisine rastlamam gerekirdi. Buna rastlıyamadım. Ayrıca ben Kalkınma Modelleri hakkında bilgi vermek amacı ile ortaya çıkmış değilim. Kalkınma Modelleri hakkında gerekli bilgileri başka mekânlarda yeterince veriyorum. Konuşma metnimde Harrod-Domar Modellerinden de bahsetmiş değilim. Gerek Harrod ve gerek Domar, yayınladığı eserlerin hiç birinde bir (kalkınma Modeli tesis ettiklerini belirtmiş te değıllerdir. Ayrıca her ikisi arasında büyük; ayrıcalıklar vardır. «Harrod - Domar Modeli» deyimini sonradan bazı plâncılar tarafından ortaya konmuş takma bir ad'dır. Bırakınız Harrod-Domar Modelini, Harrod diyorki ben Domar gibi düşünmüyorum, Domar diyor ki ben Harrod gibi düşünmüyorum. İki yazarın bir bîbirî gibi düşünmemeleri karşısında ben nasıl olur da ikisi gibi düşünürüm. Bir çelişki varsa görülüyorki bu bana ait değil, eleştirinin sahibine aittir.

Eleştiri sahibi, yazısının 2 ci maddesinde

dy

—= g için : Marjinal gelir artışının y mutlak gelire bölünmesi tanımını yapıyor.

Bu tanım ekonomi ve matematik yönden yanlıştır. Çünkü marjinal, dy'nin kendisidir. Marjinal söz konusu ise marjinal artış söz konusu olmaz. Artış söz konusu ise bu artışa marjinal denmez. Marjinal artış deyimi geçerli ise o halde artışın artışın artışın söz konusu olur. dy ile bu kasıtlanmıyor. Mutlak gelir deyimi de yanlıştır. Mutlak deyimi daha çok matematikte kullanılır. Artı ve eksi işaretlerini elimine eden bir kavramdır. Negatif gelir yoktur ki bunun mutlak değeri söz konusu olsun.

Eleştirinin sahibi, benim gelir artışı bağıntısının ne tekniği ve ne de iş gücünü ihtiva etmediğini belirterek, galiba nasıl olur da kalkınmada Tekniğin yerinden bahsedebirim demek istiyor. Şurasını belirtmeliyim ki, gelir ve gelirin artışı, üretim faktörlerinin gücünü de ihtiva eder. Sermaye, emek toprak. Bu faktörlerin hepsinde teknikler vardır.

Eleştirinin üçüncü maddesinde modelin özellikleri hakkında bilgi verilirken, dikkatimi çeken yanlışlıklar var. Her ne kadar benim konuşma metnimle ilgisi yoksa da, bu yanlışlıklara değinmek yararlı olacaktır :

a. «Ekonomisi tamamen kapitalizme dayanan ülkelere uygulanır» deyimi yanlıştır. İki bakımdan yanlıştır. Birincisi, ülke tamamen kapitalizme dayanıyorsa, o ülke kalkınma modeli yapıp, kalkınmasını talimatlara dayandıramazkî. Eğer model yapıyorlarsa, bunu ekonomiyi güdülemek için değil, izlemek (follow-up) için yapar. Konuyu daha iyi açıklamak amacıyla iki ülke düşünelim. Biri tam kapitalist (liberal), öteki komünist olsun. Her iki ülkede $g=k.s$ bağıntısını kullanabilir. Bazılarının gözünden kaçan bu husus, bakınız nasıl olur : Kapitalist ülkede dy gelir artışı I yatırımının doğmasına sebep olur, dy gelir artışının meydana getirdiği yatırıma uyarılmış yatırım (induced investment) denir. Bu takdirde :

$$I = \frac{1}{k} \cdot dy \text{ dir.}$$

Yani, $\frac{1}{k}$ oranı, hızlandırıcı (akseleratör)

adını alır. Görülüyor ki: Liberal ekonomide

yatırımlar, gelirin ve gelir artışının bir fonksiyonu olmaktadır. Yatırımlara bir müdahale söz konusu değildir.

Komünist düzende I yatırımları planla etkilenen exogen değişkendir ve gelir artışı yatırımın fonksiyonu olur. Yani yatırımlar uygulanır, belli bir gelir artışı beklenir. Buna göre:

$$dY = k \cdot I \text{ dir.}$$

Burada k, hasıla - sermaye oranıdır.

Aynı bağıntı, zıt iki ekonomi için geçerli olabiliyor. Bağıntının kullanım tarzı önemlidir. Formülün türü ile ekonomi doktrinin savunuculu arasında ilişki kurmak her zaman mümkün olmamaktadır. Ancak Harrod ve Domar hakkında kitap yazan bazı müellifler, gelişmiş ekonomi için bu tür bir bağıntının geçerli olduğunu söylerken, çok başka hususları dikkate alırlar.

Karma ekonomide ise hem hasıla sermaye oranı hem de akselerasyon prensibi işler.

Domardan çok önce, Keynes ve başka iktisatçılar, $g = k \cdot s$ eşitliğinden bahsetmişlerdir. Bu eşitliği "görür görmez hemen Harrod veya Domarı hatırlamak doğru değildir.

Acaba Ali Nejat Ölçen $g = k \cdot s$ eşitliği ile neyi kasıtlamıştır: Ne Harrod'u ve ne Domar'ı. Bakınız neyi kasıtlamıştır : k, bir amprik yahut a priori sayı değildir, k bir teknoloji matrisidir ve her sektör için ayrı bir k tanımını mevcuttur.

$$k = k (k_1, k_2, \dots, k_j \text{ dir.})$$

Gine s'de tasarruf matrisidir ve her sektör için ayrı bir tasarruf komponenti vardır.

$$s = s (s_1, s_2, \dots, s_j \text{ dir.})$$

Ali Nejat Ölçen'e göre kalkınma olayı k ve s matrisleriyle belirlenen iki vektörün skalar çarpımıdır. Harrod ve Domarda bu tanımı bulamazsınız. Konuşma metninde, konuyu bilimsel derinliğe vurdurmamak için, olay bu optikten ele alınmıştır. Neden k'yi bir matris olarak tanımlıyorum. Çünkü, bu matrisin elemanları sayısı ile (üretim yeni teknikler girdikçe sayı artar, petrol kimya sanayinin

giriş olayında olduğu gibi), elemanların değerleri üzerinde, Mühendisler, fizikçiler, kimyacılar, matematikçiler kadrosunun etkisi vardır, s, matrisi ile de maliyeci kadro ilgilidir. Plâncı kadro ise s ile k matrisi arasındaki ilişkiyi, kaynakların optimal kullanılması yönünden kurmakla görevlidir. Bu düşünceleri savunurken ne Harrod'u ve ne de Domarın dediklerini kullanmak aklıma gelmedi. Zaten bana ne onların dediklerinden.

b. Eleştiri sahibinin, «üretim faktörü yalnız sermayedir» sözünü yadırgıyorum. Harrod ile Domarın yayınlarında aksine tam istihdam koşulu varsayımı yer alır. Yahut kapasitenin tam kullanımı varsayımı için yatırımın ne oranda büyümesi gerektiği sorunu incelenir. Eğer yatırım $g = k \cdot s$ oranında artarsa, gelir de bu oranda artar ve istihdam hali hangi seviyede ise o seviyeyi muhafaza ederder Domar. Bu teori onun kitabının özetidir. Ayrıca istihdamı artırma çarelerini araştırmaz. Meşhur cümlesi ile yatırımlar $g = k \cdot s$ olarak artarsa, «istihdam dün nalsılsa bugün de yarın da öyle olacaktır» tezi Domar'ım ekonomide «istihdamı muhafaza» koşulunu araştırdığını gösteriyor. Üretim faktörü yalnız sermayedir demek caiz değil. Klasik teori Cobb - Douglas üretim fonksiyonunu kabul etmediği halde Keynes ve daha sonra gelen Neoklasikler (Domar dahil) Cobb - Douglas üretim fonksiyonunda K sermaye ile L labor'u kabul eder.

c. «Tekniğin ve buluşların yeri yoktur, eski durumun devam edeceği farzedilir» deyimini de tashihe muhtaç. Teknik vardır. Ancak tekniğin sabit kaldığını Domar varsayar. Kısa dönemli analizde (4 yıl örneğinin) teknikleri sabit varsaymak usuldendir. Eğer teknik değişiyorsa komperatifstatik metod kullanılır. Yani tekniğin değiştiği zaman noktastan itibaren tekrar değişeceği öteki zaman noktasına kadar, yeni parametrelere göre ilk bağıntılar kullanılabilir, geçerlidir.

d. «Zaman faktörü yoktur» deyimini de gerçeğe uymuyor. Bilâkis $g = k \cdot s$ bağıntısında zaman vardır ve bağıntı dinamiktir. Nitekim :

$$\frac{dY}{Y} = k \cdot s$$

bağıntısı entegre edilirse

$$Y = Y_0 e^{kst}$$

bulunur. Burada t zamandır ve t = 0 için $Y = Y_0$ dır. Eğer k ve s zamanın fonksiyonu olarak tanımlanıyorsa aynı bağıntı, tekniğin sabit olmayıp değiştiği varsayımına göre daha şümüllü kullanılmış olur.

e. «Doğrusal niteliktedir» deyimini de çok yanlış. Aksine meselâ, g'sabit olsun.

$$s = \frac{g}{k}$$

yazılabilir ve hiperbolik bir bağıntı ile karşılanmış oluruz. «Ekonomide doğrusal nitelik taşıyan bir olaya gayri tabii gözülle bakılır» deyimini hiç bir iktisatçı kabul edemez. Input-output analizi lineer denklemler sisteminde ibarettir. Paranın devir hızı bağıntısı 'ineerdir v.s.

f. Domar ve Harrod'un modeli olarak adlandırılan bağıntıların eleştirisi ya da savunuculuğu konusu beni ilgilendirmemektedir.

Eleştirmenin 4 cü maddesine gelince :

«Az gelişmiş ülkelerde teknik ithali kânimca bir ekonomik düzen kriteridir. Tediye blançocu açığı veren gelişmekteki ülkelerde teknik ithali zorunlu görünüyor. Daha doğrusu gelişmiş ülkeler buna öteki ülkeleri zorluyor. Kendi yaşanımları için». Mademki Hüsnü Kale Domar'dan referans veriyor, aynı referansın 88 ci sayfasında şu ifadeler var : «... geri kalmış ülkelerin sanayileşmesine bizim yardımı yalnız teknik müşavirlik ve texbooklarla değil fakat fiilî makina ve teçhizat ile olmalıdır.». Domar, bunu Türkiye'de yazmış olaydı, kendisine Amerika düşmanı komünist diyenlerin sayısı oldukça kabarık olurdu. Domar bu düşüncesi ile Türkiye'de bir çok aydınlara nazaran çok daha devrimci düzeydedir.

Eleştiri metninin 5 ci maddesindeki hususların gerçeğe ilişkisini görmek mümkün değildir. «Teknik söz konusu oldukça Teknik var demektir... Var oldukça biz buna yaratıcı teknik diyoruz... Tekniklerin çoğu yaratıcı olmayan tekniklerdir...» gibi bir tek parag-

raf içinde birbirini tutmayan, anlamsız deyişler yer almaktadır diyor eleştiri sahibi. Bu sözlerin hiç birinin bana ait olmadığını belirtmek isterim. Bana ait olan sözler, İnşaat Mühendisleri Odası tarafından 27 Şubat 1970 günü yayınlanan metnin 7 nci sayfasında olduğu gibi aynen şöyledir : «Üretim var oldukça Teknik var demektir. Üretim Tekniğin yaratıcısı, teknik te üretimin yaratıcısıdır. Bu karşılıklı ilişki var oldukça biz buna yaratıcı teknik adını veriyoruz. Az gelişmiş ülkelerde, tekniklerin çoğu yaratıcı olmıyan tekniklerdir. Çünkü bunlar doğrudan doğruya gelişmiş ülkelerden ithal edilir.». Şimdi benim sözlerimden bazı kelimeleri çıkararak yerlerini ya boş bırakıp ya da başka kelimeler ilave edilerek anlamsız hale getirmek, anlamını kavrayamadığım bir davranıştır. HerhaJ de bir düşüncenin bütünü zedeledikten ve onu gerçekten anlamsız hale getirdikten sonra, bu anlamsızlığı karşı taraf yüklememek gerekir.

«Teknik söz konusu oldukça teknik var demektir» sözü gerçekten anlamsız bir deyiştir. Fakat bu melodramın müellifi ben değilim. Teknik ithali üretim yaratabilir. Ama teknik ithalinin yarattığı üretim, teknikleri yaratmıyorsa yani her seferinde tekrar teknik ithaline ihtiyaç duyuluyorsa (Türkiye bu durumdadır) ben böyle bir tekniğe yaratıcı olmıyan teknik diyorum. Yaratıcı teknik, kendisini yaratan üretimi yaratan tekniktir. Ben böyle bir melodramın müellifiyim. Çünkü Türkiye aslında bu melodramı asırlardır yaşıyor.

II. Ahmet Kardam adını taşıyan Eleştiri :

Ahmet Kardam'ın eleştirisinde, aristo mantığı ile yapılan edebiyat ve tekerlemeler olduğundan bu eleştiriye cevaplamak için önce sistematize etmek gerekir. Vaktimin az oluşu nedeni ile bu eleştiri metnini bir sistem içine sokmak imkânını bulamadım. Zaten belki de bir sistem içine girmesi de mümkün olmayacak. Bir örnek: «...Bay ölçen, teknik ithalinin gerekliliğini reddedemektedir. Ve kendisini böyle bir çıkmaza soktuktan sonra da (benden bahsediyor) bir çıkış yolu bulamamanın verdiği endişe ile...»

diyor. Ben kendimi çıkmaza sokuyorum ve sonra çıkış yolu bulamıyorum, endişe duyuyorum. Bu türden ilkel ithamlar Aristo tarafından da hasımları için yapılmamıştı. Gine devamla : «Bu düğümü çözerken güçler birleşmeli ve problemin üzerine yürümekten çekinmemelidir diyerek meseleyi teknisyenlerin göstereceği bir kahramanlık haline getirmektedir. Türkiye'nin kalkınması bir bakıma teknisyenlerin göstereceği kahramanlığa bağlıdır. Fsjkat jbu aynı zamanda Türkiye'nin kalkınmayacağını söylemek değil de nedir?» diye yazıyor. Kelime oyunuyla teknisyen ve kalkınma arasındaki ilişkiyi kahramanlığa bağlayarak istihza konusu yapması, bu kavramlar hakkında eleştiri sahibinin kaygan bir zeminde paten yapmak heveslisi olduğunu gösteriyor. Şu hususu bir noktaya çivilemek istiyorum. Kalkınma süreci Kardam'ın hafife aldığı gibi kahramanlık işi değildir. Daha çok bilim işi, rasyonel düşünme, karar verme, uygulama işidir. Bu yöntemeye dayalı kalkınma, sadece teknisyenlerle değil, bütün bir toplumla gerçekleşir. Toplumun halkınma çabasını, verimsiz yönlerde harcıyan eğilimlerin karşısına çıkmak için, teknisyen güçlerin birleşmesini zorunlu görüyorum. Lafazan olmıyan ve bazı gözlemlerden (bunlar sayısal olabilir veya olmıyabilir) siyasi otoriteye rasyonel kararlar götüren her uzman (bir tarihçi veya Ahmet Kardam gibi bir edebiyatçı da olsa) bence teknisyendir. Yahut lafazan olan bir mühendis, gözlem yeteneğine sahip değil, ya da sahip te rasyonel kararlara varamıyorsa o kişi bir teknisyen değildir. Teknisyen deyimini dar anlamda kullanmadığımı, konuşma metninde açıkça belirtmiştim. (Sayfa 6). Kaldıkî, bazan teknisyen ve hatta toplumun bütün güçleri birleşebilir. Meselâ yerli malı kullanmak kararı gibi. Atatürk zamanında yapılmıştı bu. Ben, güçlerin birleşmesinden değirmenlere hücum eden Don Kişot'un kahramanlığını kasıtlamıyorum.

Şimdi gelelim keynesyen model kullandığım hakkındaki düzeysel iddiaya ve k hasılsermaye hakkındaki düşüncelerimin yorum şekline : Son yıllarda model kelimesi moda olmuşa benziyor. Biz bu hevesi 1962 yıllarında kullandık ve bıktık. Kaldı ki herhangi bir model kullanmış değilim ve Keynes de 1936

daki kitabı ite bir model kurmamıştır. Keynes, klasik teoriyi çürütmüş ve ekonomiye üç denge kavramını getirmiştir. Yatırım-tasarruf dengesi; İstihdamın arz ve talep dengesi; üçüncüsü, paranın arz ve talep dengesi. Keynes bu üç denge arasındaki ilişkiyi kuran ilk kişidir. Ben sadece yatırım-tasarruf dengesi üzerinden hareket ederek, $g=k.s$ eşitliğinde, aydın kadro için kalkınmaya yönelen istisnasızlaştırmaya vetiresini incelemek istedim. Ve dedim ki: s ile sosyal bilimciler; k ile müsbet bilimciler ilgilenir. Model kurmuş değilim. Model kurmanın yeri, konferans salonları olamaz.

k -hasıla sermaye katsayısı hakkında Ahmet Kardam, eleştiri metninde «... bu katsayıyı büyültmek yani teknolojik değişiklikler getirmek, az gelişmiş ülkelerde kısa vadede imkânsızdır. Bu gerçeği iktisat okuyan bir üniversite öğrencisi bile bilirken, ..., Bay ölçenin böyle bir gerçekten habersiz olması gariptir. Kaldı ki, Devlet Planlama Teşkilâtınca hazırlanan kalkınma planları « k »'nin sabitliği esasından hareket etmektedir», demektedir. Bu cümlelerden hangisine önce cevap vermeli? Kişisel hücum hevesine mi yoksa eleştiri sahibinin k 'nin tanımında düştüğü hata ya mı! onun bir tek cümlesinde örneğin, «Bu katsayıyı büyültmek yani teknolojik değişiklikler getirmek, kısa dönemde imkânsızdır» deyiminde bile üç yanlışlık var. Bu

cümlede üç yanlışlık yapmak, her kesin başaracağı iş değil. Birincisi, teknolojik değişiklik her zaman k yi büyültmez. Teknolojik değişikliğin yönüne bağlıdır. Teknolojik gerileme de olabilir. Yahut teknolojik değişiklik olmadığı halde k değişebilir.

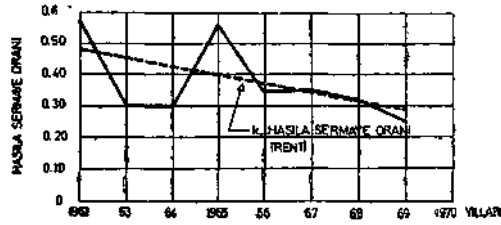
Eleştiri sahibi teknolojik inkişafı kastediyor olmalı. Eğer teknolojik inkişafı kastetiyor ise, bu da yanlış. Çünkü k yi değiştiren unsurlar sadece üretim metodları yani teknoloji değil, k 'yi hem de kısa dönemde değiştiren unsurlar, daha ziyade yatırımın sektörler arası dağılım politikasıdır. Bu politika kısa dönemde değişirse, k da kısa dönemde değişir. Her ne kadar antitez ileri sürerken eleştiri sahibi hiç bir araştırma yapmamış ise de, biz kendisinin merakını tatmin için yaptığımız bir çalışmayı ona ithaf edelim. Tablol ve buna dayanarak çizdiğimiz şekil incelenecek olursa, k 'nin nasıl bir trent üzerinde azaldığı görülür. Ortalama olarak 1962 yılında $k = 0.48$ iken 1969 da $k = 0.28$ değerini almıştır. 7 yılda azalış oranı % 41.5 dır. Yani yılda k hasıla-sermayeye oranı % 6 bir hızla küçülüyor. Ayrıca 1965 den sonra azalış daha hızlı, yılda % 11 dir. Neden? Çünkü 1965 yılına kadar toplam yatırımlar içinde % 36 oranında tutulan alt yapı yatırımlarının payı % 52 ye yükseltilmiştir. Buna göre Türkiye'de :

TABLO : 1 HASILA SERMAYE ORANININ TÜRKİYE'DE DURUMU
(1965 Fiyatları ile)

	GSMH Y	Yatırım 1	Gelir Arısı dY	Hasıla - Sermaye Oranı k
1962	61.882,8	8.157,6	4.766,0	0,59
1963	66.648,8	10.838,7	3.261,5	6,30
1964	69.910,3	10.828,1	3.216,8	0,30
1965	73.127,1	11.950,3	6.426,9	0,54
		41.774,7	17.671,2	0,42
1966	80.444,7	14.450,0	4.957,5	0,338
1967	85.405,2	15.505,0		
1967	85.639,8	+ 15.692,0	5.696,4	0,355
1968	91.336,2	15.466,0	6.190,8	0,315
1969	97.527,0	21.079,0	5.473,0	0,250
		70.771,0	22.317,7	0,315

KAYNAK :

1. 1962-66 İkinci Beş Yıllık Plan Tablo: 7
2. 1966-67 1968 yılı Programı Tablo: 25
3. 1967 -69 1970 Yılı Programı Tablo: 3 v e l i .
4. + işaretli yatırım 1969 Yılı Programı Tablo: 21 .

K s f i n e i i a w & O T O Y I L A R

1. k' sabit kalmıyor değişiyor.
2. Değişiklik uzun dönemde olmuyor kısa dönemde oluyor Çünkü kısa dönemde politikalar değişiyor.
3. Değişiklik büyüme yönünden değil küçülme yönünden oluyor.

Bir merkezi otorite, bütün yatırımları tamamen sosyal amaçlara ve alt yapı yatırımlarına yöneltse, hemen bir yıl içinde k' minimum değer alır. Çünkü bu takdirde alt yapı yatırımları ve sosyal amaçlı yatırımlar sadece inşaat süresinde (gestation period) prodüktivitesi ile k'yi etkiler. Mal üretimi safhasındaki prodüktivite sifıra yakın olur. Merkezi otorite bütün yatırımları sanayiye, üst yapıya tahsis etse, bu takdirde k maksimum olur. Görülüyorki k'nin etkilendiği üç unsur vardır :

- a. Sermayenin ve iş gücünün verimliliği yani Teknolojinin türü,
- b. Yatırımların sektörel dağılımı politikası,
- c. Yatırımların gestation period'larının süresi.

Bu üç faktörden sadece Teknolojiyi düşündüğümü zannedip, bunun uzun vadede değişeceği bilgisine kapılarak, k'yi kısa dönemde değiştireci kararlardan bahseden birini bilgisizlikle itham etmek, aslında bilgi noksanlığının bir sonucudur.

Eleştiri sahibi «...bu katsayıyı büyültmek yani teknolojik değişiklik getirmek» deyişi ile özet olarak üç hataya düşmüş oluyor. Katsayıyı büyültmekle teknolojik değişikliği aynı yönde görüyor. Bu her zaman

doğru değil; ikincisi kısa dönemde imkânsız diyor, oysaki imkânlıdır; üçüncüsü k'nin büyüyeceğini zannediyor, aksine k küçülüyor, k'nin küçülmesine engel olmak veya büyümesini sağlamak nasıl olur? İşte ben konuşma metnimde bunu aldım ve daha çok planıcı politikacıyı çatışır hale getiren bir soruna değindim. Yatırımların sektörler arası dağılımı sorununu ihmal edenler için benim konuşma metnini anlamak güçleşir.

k'nin sabit kaldığı iddiasına gelince :

Türkiye'nin halkınma planında k'nin sabit kabul edildiği varsayımı, plânın ayrıntılarını bilmeyen bir kişinin iddiası mahiyetindedir. Her yıllık Programda k için tahmin edilen değerle, gerçekleşen arasında fark var. Hesap kolaylığı için k, makro modelde sabit varsayılır. Ama bu, k'nin sabit olmasından doğan bir varsayım değildir. Hesap külfetini azaltmak için yapılan varsayımdır, bir de malesef henüz sektörler için k'yi yeter doğrulukla gösteren bir araştırma ne planlamada ve ne de üniversite çevrelerinde yapılmıştır, k hakkında, aydın kişiler ezbere konuşmaktadır.

s tasarruf eğilimi hakkında düşüncelerim de eleştiri sahibi tarafından bir garip biçimde yorumlanmakta. Yorum tarzının tecavüz-kâr yönü ile ilgilenmiyorum. Bilimsel yönü de eleştiri sahibini ilgilendirmiyor görünüyor. O zaman nasıl bir cevap bulayım. Ben s'i arttıran çarelerin mutluluk azaltıcı olduğunu söylemedim. Benim söylemediğim bir metinle, beni eleştirmek niye? günlük mutluluğun azalmasından bahsettim. Günlük mutlulukla kastettiğim manayı Ahmet Kardamın dikkate almamasını da ayrıca kınıyorum. Karma ekonomi kuralları altında, teknolojik israf ve isabetsiz yatırım politikası ile tasarrufları artıracı kararlar ülkeye mutluluk getirir mi? Tasarrufları arttırmak gerek şarttır ve yeter şart değildir. Hele bu konunun zengin, fakir, tüccar, montaj sanayicisi, toprak ağası, vergi kaçakçıları gibi edebiyata hiçte müsaade yoktur. Ekonomi komünist, sosyalist ya da karma olsun, eğer bu tasarruflar optimal kaynak kullanımına yönelmez ise masa başında tasarruf

arttırıcı tedbirler, uzun dönemde tasarrufu azaltan yöne dönüşür.

s tasarruf eğiliminin arttırılması kararı ancak, rasyonel k kararları ile kalkınma temin eder. Bir iktisatçının sözü çok anlamlıdır : «Tasarruflar ya refah yahut sefalet getirir». Eğer tasarruflar sefalet getirirse, bu sefalet alınan tasarruf kararlarını mahkum eder. Ahmet Kardam'a söyleyeceklerim özetle şudur :

1. Kalkınma sürecinde ya s taraflısı olmak ya da k taraflısı oimak gibi bir bölünme, kutuplaşma, kamplara ayrılma olayı yoktur. Son yıllarda sosyopatolojik bölünme, (aydın kişiler arasında) Türkiye'yi gittikçe sefaletle mahkum edebilir.

Tasarrufları tutan ya da teknolojik gelişmeyi tutanlar kampı yaratılamaz, hem s ve hem k geçerlidir.

2. Meseleye sadece ekonomik bağımlılık açısından bakmak bilim dışıdır. Çünkü ekonomik bağımlılık exogen bir karar meselesi midir, yoksa ekonomik yapıdan doğan bir sonuç mudur sorunu çözümlenmeden a priori bir hüküm yürütülmez.

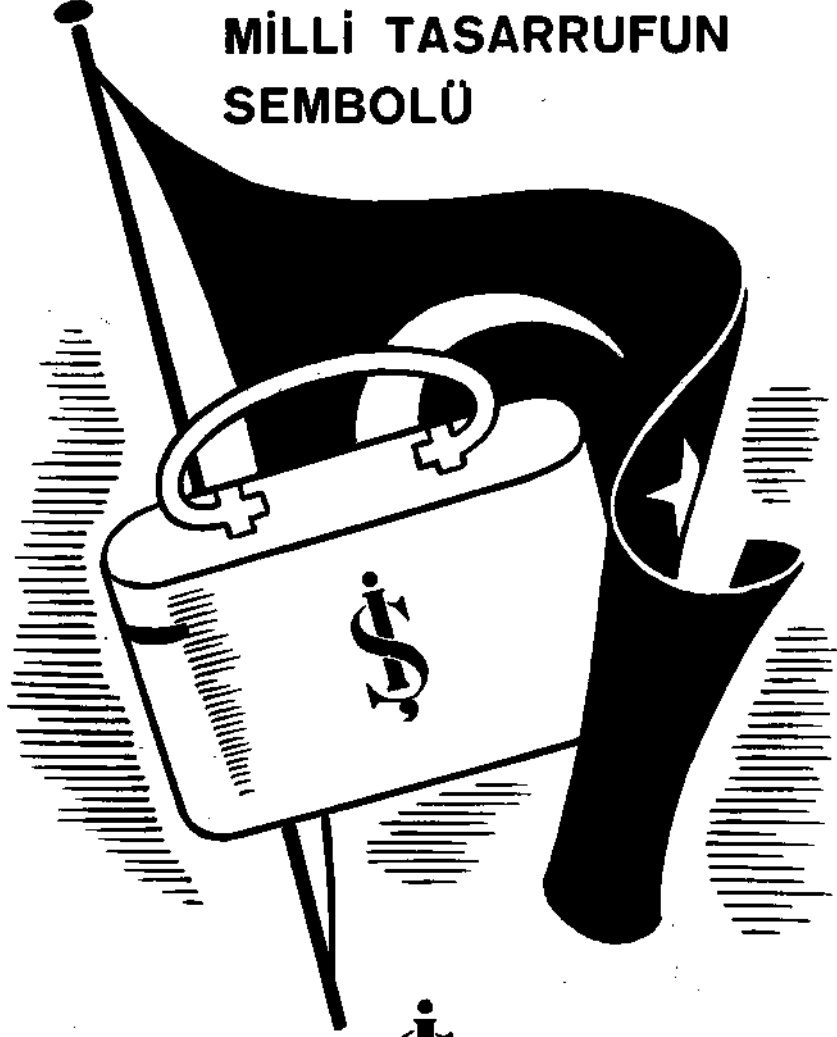
Ekonomik ve sosyal bağımsızlık aslında teknolojik bağımsızlıktan doğar. Teknolojik bağımsızlığa sahip olmayan, tediye blâncosu kronik olarak açık veren bir ülkenin bağımsızlığından bahsetmek çok güçtür. Teknolojik bağımsızlığın çözüm yolu s'den - dekil k'dan geçer. Sermayenin marjinal prodüktivitesine önem vermem buradan ileri geliyor, s - tasarrufları kalkınmayı etkiler ama, teknolojik bağımsızlık sağlanamadıkça bu tasar-

rufların çoğu dış ülkelerden makine, teçhizat ve teknik ithaline gider.

Ayrıca teknolojik bağımsızlığı sınırlı olan ülkelerin, pazarlık gücü de o kadar noksan olur. Krediyeye muhtaç olduğu sürece, kredi şartları üzerinde fazla müşkül pesent olamaz.

3. Tediye blâncosu açığını kapatacak yönde üretim yaratılmadıkça ve buna paralel ihracat fonksiyonu tesis olunmadıkça, ekonomik bağımsızlıktan bahsedenler edebiyat yapmaktan öteye geçemezler.
4. Son yılların muhtemelen bir başka sömürü metodu, gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkelere bağımsızlık nutukları çektirecek vesileleri yaratarak, üretime katılma gücünü minimize etmek olabilir. Eğer bu endişem doğru ise, Ahmet Kardam gibi düşününlerin durumu ne kadar acıklı oluyor.
5. Aynı yönde düşünen aydın kişiler bile bu gün nüans farkları ile bir birini suçlama yarışına başlamıştır. Eleştiri sahibinin, beni tanımadan kendi hayalinde suçlaması gibi. Asıl bu, uzun vadede ekonomik bakımlılığın aracı haline dönüşen davranışlar olmaz mı?
6. Genel ekonomi teorilerin yanında her ülkenin bünyesine göre bu teorilerin yorum ve interpretasyonları olmalıdır. Kitaplara atıflar yaparak, beni bir kampa yerleştirmek gereksiz bir çabadır. Ben tasarruf politikası güdülmüşün, teknoloji ve teknisyenler bizi kurtaracaktır tezini vasmadım. Bu korkunç bir suçlamadır. İyiki bir miktar feylezof yapıyıym, Ahmet Kardam'ı ona cevap verecek kadar müsamaha ile karşılıyorum.

MİLLİ TASARRUFUN
SEMBOLÜ

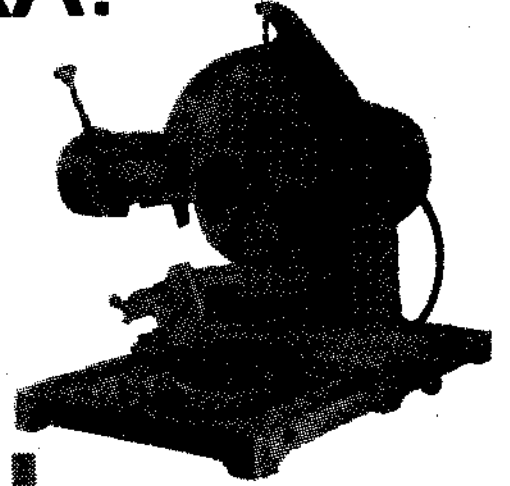

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

**MADENCİ, SANAYİCİ VE
ARASTIRMACILARA:**

**metalurjik ve
jeolojik
nümune
hazırlanmasında
özel cihazlar**

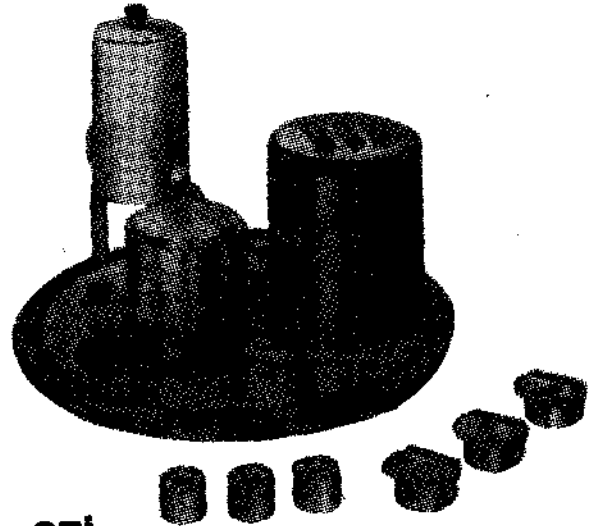
Metalurjik ve Jeolojik laboratuvar aletleri
konusunda söz sahibi Amerikan

BUEHLER L.T.D. ŞİRKETİ

(2120 Greenwood Street, Evanston, Illionis 60204 U.S.A.)

İmalâtı olan :

**METALURJİK VE JEOLJİK
LABORATUAR ÂLETLERİ,
TİTREŞİMSİZ KESİCİLER,
HASSAS POLİSAJ CİHAZLARI
NÜMUNE HAZIRLANMASINDA
BİLUMUM CİHAZLAR..**

TÜRKİYE MÜMESSİLİ :

ALEMDAR ENTERNASYONAL KOLL. ŞTİ.

Veli Alemdar han, 717, KARAKÖY - İSTANBUL

Telefon: 498000 (5 hat) Telgraf: ENTERALEM Teleks : 408 İST., ENTERAL